b_econ __2024___

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

ПОДАТКОВА СИСТЕМА, СТАН І НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконала:
студентка 4 курсу групи 411
очної форми навчання
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
Савка Анастасія Віталіївна _____
Керівник:
доцент кафедри фінансів і кредиту
Абрамова Алла Сергіївна _____

До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол № ___ від ___ травня 2024 р.
Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____проф. Нікіфоров П.О.

Чернівці – 2024

АНОТАЦІЯ

Савка А.В. Податкова система України, стан і напрямки розвитку в сучасних умовах. Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2024.

У кваліфікаційній роботі досліджені теоретичні та практичні засади функціонування податкової системи. Здійснено аналіз стану мобілізації податків і зборів в Україні та в Чернівецькій області за 2020-2022 роки. Виявлено основні проблеми її функціонування, а також запропоновані шляхи удосконалення.

Ключові слова: податкова система, суб'єкти податкових відносин, адміністрування податків, Державна податкова служба, податковий борг, податковий контроль.

ABSTRACT

Savka A.V. Development of the tax system of Ukraine: current state and Development directions. Qualification work for obtaining the first (bachelor) level of higher education in specialty 072 – Finance, banking and insurance. Yuri Fedkovich Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2024.

The qualification work examines the theoretical and practical principles of the tax system. The author analyses the state of tax and fee mobilisation in Ukraine and Chernivtsi region for 2020-2022. The main problems of its functioning are identified, and ways to improve it are proposed.

Keywords: tax system, subjects of tax relations, tax administration, State Tax Service, tax debt, tax control.Keywords: Tax system, tax reform, taxpayer, tax system efficiency, tax system reform, tax administration, State Tax Service.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання чужих ідей, результатів і текстів наукових досліджень мають посилання на відповідне джерело.

_____А. В. Савка

ЗМІСТ

ВСТУП 3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ 5
1.1 Економічна сутність податкової системи 5
1.2. Суб’єктний склад податкової системи України..... 9
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ У 2020-2022 РОКАХ 14
2.1. Оцінка стану мобілізації податків і зборів в Україні 14
2.2. Результати справляння податкових платежів в Чернівецькій області. 20
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ... 26
3.1. Зарубіжний досвід удосконалення податкових систем 26
3.2. Проблеми та пропозиції удосконалення податкової системи України 32
ВИСНОВКИ..... 38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ..... 40

ВСТУП

Податкова система є невід'ємною складовою економічної політики будь-якої держави. Вона забезпечує формування державного бюджету, стимулює економічний розвиток, регулює соціальні процеси та впливає на рівень добробуту населення. Від ефективності функціонування податкової системи залежить фінансова стабільність країни, можливості державного регулювання економіки та рівень життя громадян. Безперечно тематика податкової системи є надзвичайно актуальною темою для дипломної роботи, на це впливають різні чинники. Одним із таких чинників є вплив податкової системи на економіку та суспільство. Податкова система відіграє ключову роль у функціонуванні будь-якої держави, впливаючи на розподіл доходів, стимулювання економічного зростання, фінансування державних видатків та загалом на добробут суспільства. Основним елементом податкової системи формує обсяг бюджетних витрат**.** Саме для покриття цих витрат визначаються види податків та їхні ставки. Таким чином, податки є вторинними по відношенню до бюджетних витрат. Основне завдання державних фінансових органів – це збалансування обсягу податків та податкових надходжень з обсягом бюджетних витрат. Іншими словами, держава має збирати стільки податків, скільки їй необхідно для фінансування своїх видатків.

В Україні податкова система стикається з низкою викликів, таких як високий рівень тіньової економіки, складність та неузгодженість податкового законодавства, нестабільність норм щодо оподаткування, тощо. Актуальним є впровадження нових принципів оподаткування, гармонізацію ставок податків та усунення податкових бар’єрів у торгівлі.

Незважаючи на значну кількість досліджень з даної теми, вона все ще залишається актуальною для наукових досліджень, особливо після подій 2022 року, а точніше повномасштабного вторгнення країни агресора Росії на Україну. Війна особливо сплинула на податкову систему. Зменшення надходжень до бюджету, руйнування підприємств та зміна структури економіки потребують

адаптації податкової системи до нових умов.

Метою дипломної роботи є дослідження стану та перспектив розвитку податкової системи України в сучасних умовах, з урахуванням викликів євроінтеграції та повномасштабного вторгнення країни агресора та розробка рекомендації щодо її вдосконалення.

Бакалаврська робота написана на основі загальних теорій, що відображають призначення податкової системи та адміністрування податків у цілому та дають обґрунтування податків та їх економічну суть. Дослідження, що були використані у написанні роботи, вивчали такі науковці економісти: А. Сміт, Д. Рікардо, А. Пігу, Дж. Кейнс, К. Віксель, а також роботи вітчизняних науковців економістів: М. Кучерявенко, В. Мельник, Л. Демиденко О. Романенко, А. Соколов, А. Буковецький, В. Федосов, Ю. Ляшенко, В. Андрущенко.

Об’єктом дослідження є податкова система України та особливості її функціонування в сучасних умовах.

Предметом дослідження є економічні відносини між платниками податків та державою, стан і напрямки розвитку в сучасних умовах податкової системи України.

Методологічною базою для дослідження слугують такі методи: аналізу і синтезу, індукції та дедукції, економічні гіпотези, аналогія, історичний і логічний метод.

Інформаційною базою написання бакалаврської роботи виступають офіційні статистичні дані Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України, Державної податкової служби України, а також Податковий кодекс України, інші нормативні акти, статті, публікації, монографії та інші наукові доробки науковців та практиків, міжнародні джерела інформації.

Структура дипломної роботи складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Перший розділ розкриває теоретичні аспекти роботи податкової системи та адміністрування податків. Другий розділ презентує аналіз податкових надходжень до бюджетів України. Третій розділ розкриває пропозиції та досвід світового характеру для покращення ситуації.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

1.1 Економічна сутність податкової системи

Для проведення дослідження теми дипломної роби «Податкова система в Україні, стан і напрямки розвитку в сучасних умова» потрібно звернутися до історії та теорій різних економістів створення податків та їх мети, тому що лише таким чином, можна отримати об’єктивну відповідь на поставлені питання. Історія має цікаву особливість таку як циклічність розвитку людства. Саме тому, вивчаючи історію, а саме розвиток подій кожного явища, у даному випадку створення та історичну сутність податків можна зрозуміти, врахувати або усвідомити різні помилки та недоліки, які допускали у різні періоди, їх вплив та наслідки на подальше життя [1].

Вчений І.Х. Озеров вважає, що «виникнення податків підлягає закономірностям причинності та розвитку. Тому історія оподаткування складова частина історії культури або цивілізації в тому розумінні, що податкові системи складалися в залежності від особливостей господарського побуту, національних і політичних інститутів: способу життя, традицій, релігії, державного ладу, суспільного устрою, системи права, характеру економіки» [2].

Отже, податки – це обов’язкові, нормативні платежі у державний або місцевий бюджети, що їх вносять окремі особи, підприємства, організації та установи [3].

Так як сплата податків є важливим елементом для розвитку та стабільності роботи кожної держави, то це переросло у певну систему. Александров І.М. визначає податкову систему як сукупність податків, зборів, інших обов'язкових платежів, що встановлюються державою, а також сукупність організаційних форм, методів та інструментів, які забезпечують їх справляння і надходження до бюджету. Податкова система виконує кілька основних функцій: фіскальну, розподільчу, стимулюючу, контрольну і регулюючу. Її економічна сутність

полягає в тому, що вона виступає як інструмент державного регулювання економіки, який використовується з метою формування доходів, їх стимулювання економічного зростання, перерозподілу та стабілізації (табл. 1.1.).

Таблиця 1.1.

Наукові підходи до трактування сутності «податкова система»

Автор	Визначення
В. Л. Андрущенко	Демократичні за процедурою встановлення, але примусові за формою стягнення платежі індивідів і корпорацій, призначені для трансферту фінансових ресурсів з приватного сектора в державний з метою фінансування суспільних, загальнонаціональних, урядових потреб способом, альтернативним емісії та позикам [4, с. 149].
В.В. Буряковський	Встановлені вищим органом законодавчої влади обов'язкові платежі, що сплачують фізичні та юридичні особи в бюджет у розмірах і в терміни, передбачені законом [5, с. 4].
М.Є. Заяць	Обов'язкові платежі юридичних і фізичних осіб в бюджет, які встановлює та примусово стягує держава у формі перерозподілу частини суспільного продукту [6, с. 37].
М.П. Леоненко	Обов'язкові внески платників до бюджету та позабюджетних фондів, розміри і терміни сплати яких регламентує податкове законодавство [7, с. 454].
В. М. Пушкарьова	Обов'язкові, безвідплатні та безповоротні платежі суб'єктів господарювання і населення органам державного управління [8, с. 33].
С.М. Рукіна	Обов'язковий, індивідуальний і безвідплатний платіж до державного або місцевих бюджетів, який справляють у законодавчо встановленому порядку з юридичних та фізичних осіб [9, с. 11].
Л.Л. Ігоніна	Обов'язковий та індивідуальний платіж, який стягують з організацій і фізичних осіб у формі відчуження грошових засобів з метою фінансового забезпечення діяльності держави та муніципальних утворень [10, с. 325].

Розвиток економічних теорій є досить цікавим процесом у податковій сфері безпосередньо пов'язаний з розвитком держави та зміною характеру використання державних доходів (рис. 1.1.).

Отже, згідно рис. 1.1. досить велика кількість науковців та економістів у різні часи висловлювали різноманітні думки про роль податків, їх сутність та функції держави, які впливають щодо побудови податкової системи. Податки є основним джерелом доходів державного бюджету, які використовуються для фінансування державних видатків, таких як освіта, охорона здоров'я, оборона, інфраструктура тощо [11].

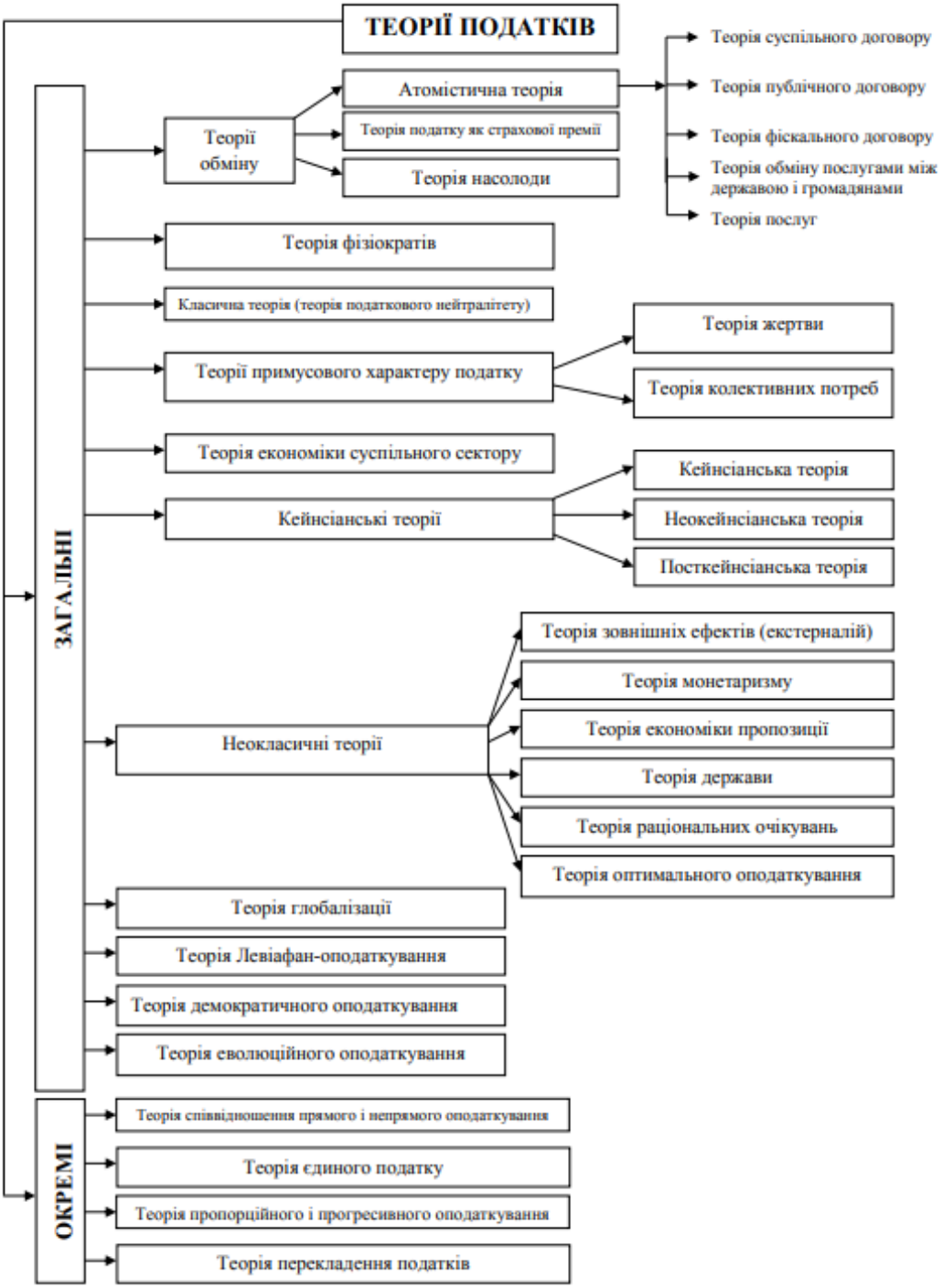

Рис. 1.1. Теорії податків

Повномасштабне вторгнення країни агресора на території України суттєво вплинули на формування доходів державного бюджету. З одного боку, війна призвела до значного скорочення надходжень від податків та зборів, адже багато підприємств припинили свою роботу та джерела доходу. З іншого боку, війна призвела до зростання видатків державного бюджету, адже значні кошти

витрачаються на оборону, соціальну підтримку населення та відновлення зруйнованої інфраструктури [12].

Для ефективності роботи податкової системи держава стимулює економічне зростання. Отже, держава може використовувати податкові пільги та стимули для підтримки певних галузей економіки або видів діяльності. До прикладу можливо навести те, що держава може надавати податкові пільги, які інвестують у нові технології або створюють нові робочі місця. Війна в Україні завдала значної шкоди економіці країни. Зруйновано інфраструктуру, багато підприємств припинили свою роботу, мільйони людей втратили роботу та джерела доходу. В цих умовах стимулювання економічного зростання є надзвичайно важливим завданням. уряд України вживає низку заходів для підтримки бізнесу та громадян, а також для стимулювання економічної активності [13].

Податки можуть використовуватися для перерозподілу доходів від багатих до бідних, тим самим зменшуючи нерівність у суспільстві. Це може бути досягнуто за допомогою прогресивної шкали оподаткування, коли ставки податків зростають зі зростанням доходів. Зі свого боку уряд, щоб запобігти інцидентів запровадив заходи, такі як збільшення соціальних виплат та зменшення податків для бідних. До того ж уряд запровадив більш прогресивну систему оподаткування, щоб заможні люди платили більше податків, ніж бідні. Для боротьби з ухиленням від сплати податків держава вживає заходи, з метою забезпечити справедливе збирання податків. Крім того, існує ряд інших заходів, які можуть бути вжиті для перерозподілу доходів в Україні, таких як: підвищення заробітної плати, запровадження гарантованого мінімального доходу та підтримка профспілок [14].

Одним із основних інструментів, який держава може використовувати у податковій політиці, стабілізація доходів, з метою регулювання рівня інфляції, безробіття та інших макроекономічних показників. До прикладу, держава може підвищити податки, щоб скоротити сукупний попит і стримати інфляцію. Війна в Україні завдала значної шкоди економіці країни. Зруйновано інфраструктуру,

багато підприємств припинили свою роботу, мільйони людей втратили роботу та джерела доходу. В цих умовах стабілізація економіки є надзвичайно важливим завданням. Уряд України вживає низку заходів для стабілізації курсу гривні, стимулювання інфляції та підтримки банківської системи. Податкова система зі свого боку зазнала низку заходів. Уряд збільшив державні видатки на оборону та соціальну підтримку населення. А також, через падіння економічної активності податкові надходження до бюджету значно скоротилися. Держава вживає заходів для скорочення бюджетного дефіциту[15].

Отже, податкова система України ґрунтується на декількох принципах: загальність, рівність, справедливість, визначеність та недоторканість мінімуму заробітної плати та прожиткового мінімуму.

Спрощення податкової звітності мало ряд позитивних наслідків для української економіки до цього можна навести зменшення адміністративного тягаря з платників податків та стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу. Спрощення звітності зробило введення бізнесу більш привабливим для малих та середніх підприємців, що може призвести до створення нових робочих місць та економічного зростання. Також зменшення кількості помилок та спрощення процесу процесу подання звітності може призвести до підвищення рівня збирання податків, що дасть можливість державі фінансувати свої витрати.

1.2. Суб’єктний склад податкової системи України

В розвинутих країнах система оподаткування є основним елементом ринкової економіки, яка використовується з метою державного регулювання, щоб формувати бюджет, проводити контроль доходів. Вона характеризується елементами такі як: об’єкт, суб’єкт, податкова ставка, джерело сплати, податкова пільга, порядок обчислення, податковий період, строк та порядок сплати, строк та подання звітності[16].

Суб’єкти оподаткування – платники податків, сюди входять як юридичні та і фізичні особи, на яких згідно законодавства покладено обов’язок сплачувати

податки, ставка яких відсоткова зафіксована[17].

У практиці оподаткування існує чотири варіації ставки оподаткування: тверді, пропорційні, прогресивні та регресивні ставки. Тверді ставки встановлюються в абсолютній сумі на одиницю обкладання незалежно від розміру доходу. Пропорційні діють в однаковому відсотковому співвідношенні до об’єкту податку без врахування диференціації його величини. Прогресивні ставки у свій час є середньою ставкою прогресивного податку підвищується у мірі зростання доходу. Регресивні ставки у той час знижується у міру зростання доходу [18].

Об’єднання різних податків за об’єктами оподаткування та методами їх обчислення в єдину систему оподаткування дозволяє державі ефективно виконувати основні функції податків: фіскальну, регулюючу, розподільчу, стимулюючу та контрольну.

Економічні відносини між платниками податків і зборів, до яких належать фізичні та юридичні особи, резиденти та нерезиденти є важливою складовою фінансової системи країни. Ці відносини визначаються законодавчими та нормативними актами і включають кілька ключових аспектів, які вказані у табл. 1.2.

Таблиця 1.2.

Ключові аспекти фізичних та юридичних осіб згідно законодавчих та нормативних актів [19]

Показник	Фізичні особи	Юридичні особи
Резиденти	Громадяни та інші фізичні особи, які постійно проживають в країні. Вони зобов’язані сплачувати корпоративний податок на прибуток, ПДВ, податки на майно та інші збори залежно від виду діяльності.	Компанії та організації, зареєстровані в країні. Вони зобов'язані сплачувати корпоративний податок на прибуток, ПДВ, податки на майно та інші збори залежно від виду діяльності.
Нерезиденти	Іноземні громадяни або особи, які не мають постійного місця проживання в країні. Вони сплачують податки на доходи, отримані на території країни.	Іноземні компанії, що здійснюють діяльність на території країни. Обкладаються податками на прибуток, отриманий від діяльності в країні, можуть платити місцеві податки, збори.

Отже, згідно табл. 1.2. економічні відносини між платниками податків і зборів, включаючи фізичних та юридичних осіб, резидентів і нерезидентів, є критично важливими для фінансової системи держави. Фізичні особи сплачують податки на доходи та майно, при цьому резиденти обкладаються податками на всі джерела доходу, а нерезиденти – лише на доходи, отримані в країні. Юридичні особи, як резиденти, так і нерезиденти, сплачують податки на прибуток, а також інші місцеві податки та збори. Взаємодія з податковими органами включає подання декларацій та звітів, а міжнародні договори допомагають уникнути подвійного оподаткування і сприяють обміну податковою інформацією. Ці відносини забезпечують фінансування державних потреб і стимулюють економічний розвиток.

Адміністрування податків відіграє важливу роль у роботі податкової системи, саме тому у статті 14 Податкового кодексу України вказані, що вони вирішуються за сукупністю: рішень контролюючих органів, процедур контролюючих органів, дій посадових осіб контролюючих органів. Такі рішення, дії та процедури у свою чергу впливають на: інституційну структуру податкових і митних відносин; організовують ідентифікацію і облік об’єктів оподаткування та платників податків; забезпечують обслуговування платників податків; забезпечують організацію та контроль за сплатою податків .

Як фізичні, так і юридичні особи зобов'язані взаємодіяти з податковими органами шляхом подання податкових декларацій, звітів та іншої необхідної документації. Вони також повинні дотримуватися встановлених строків сплати податків і зборів, і можуть підлягати перевіркам та аудитам. У випадку спорів з податковими органами, фізичні та юридичні особи мають право на адміністративне або судове оскарження рішень.

В Україні адмініструванням податкових надходжень займаються кілька органів, кожен з яких має свою сферу відповідальності . Одним із таких органів є Державна податкова служба (ДПС України) – це головний державний орган адміністрування податків та зборів. ЇЇ діяльність регулюється Податковим кодексом України та іншими законодавчими актами. Здійснює контроль за

дотриманням податкового законодавства фізичними та юридичними особами на всій території України, також проводить податкові перевірки, розслідує податкові правопорушення, стягує податкові борги та штрафи. Надає податкові послуги платникам податків, такі як реєстрація платників податків, видача довідок про стан податкового рахунку, прийняття податкової звітності тощо [20].

Отже, діяльність податкової служби спрямована на забезпечення надходжень до бюджетів. ДПС України контролює правильність обчислення, своєчасність та повноту сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів до бюджетів. А також створює сприятливі умови для ведення бізнесу, так як постійно працює над спрощенням податкового законодавства та адміністрування податків та проводить перевірки, розслідує податкові правопорушення, стягує податкові борги та штрафи. Структура ДПС України включає центральний апарат, яке забезпечує загальне керівництво діяльністю ДПС України, територіальні органи ДПС(обласні, Київська міська ДПС, Чернівецька міська ДПС), які у свою чергу здійснюють адміністрування податків та зборів на території України та сервісні центри, які створені з метою надання послуги платникам податків. Послуги, які надаються ДПС України, вказані у табл. 1.3.

Напрямки адміністрування податків	1.Реєстрація платників податків та платників зборів.
	1.Надання податкових консультацій.
	1.Прийняття податкової звітності.
	1.Видача довідок про стан податкового рахунку.
	1.Повернення надмірно сплачених податків.
	1.Адміністрування податкових перевірок.
	1.Розслідування податкових правопорушень.
	1.Стягнення податкових боргів та штрафів.

Рис. 1.3. Напрямки адміністрування податків [21]

Державна митна служба відіграє важливу роль в економічних відносинах з платниками податків, забезпечуючи контроль та регулювання переміщення товарів через митний кордон. При ввезенні товарів платники податків сплачують

ПДВ, який розраховується від митної вартості товару, включаючи мито або при вивезенні товарів за межі країни платники податків можуть отримати відшкодування ПДВ, сплаченого при виробництві або закупівлі цих товарів. У той час деякі товари можуть підлягати спеціальним податкам або акцизам, які також збираються митною службою. Тобто, Державна митна служба взаємодіє з платниками податків через імпортно-експортні операції, забезпечуючи збір митних платежів (ПДВ, акцизного податку та мита). Ця взаємодія сприяє регулюванню зовнішньої торгівлі, забезпеченню економічної безпеки та стимулюванню економічного розвитку країни .

Отже, організація справляння податків повинно бути побудована особливим чином, щоб країна максимізувала свої доходи за рахунок податків, і найголовніше у той час мінімізувавши увесь негативний вплив на платників податків. Саме тому провідна роль у цій системі відноситься саме до адміністрування податків.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ СТАНУ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ У 2020-2022 РОКАХ

2.1. Оцінка стану мобілізації податків і зборів в Україні

Податкова система України продовжує саме тому до податкового законодавства часто вносяться зміни, які іноді мають зворотну силу. Практичне застосування українського податкового законодавства значною мірою залежить від інтерпретацій податкових органів та наявної судової практики. Податкове законодавство України характеризується частими змінами, які можуть бути зумовлені необхідністю адаптації до нових економічних умов, боротьби з ухиленням від сплати податків або інтеграції до міжнародних податкових стандартів. Інколи зміни мають зворотну силу, що може створювати правову невизначеність для платників податків [22].

Проаналізуємо показники податкових надходжень в Україні у 2020-2022 роках (табл. 2.1.).

Таблиця 2.1.

Динаміка показників стану мобілізації податків і зборів до Зведеного бюджету України за 2020-2022 роки

млн. грн.

Доходи	2020 рік	2021 рік	2022рік	Абсолютний приріст, +, -	Відносний приріст,%
				2022-2020	2022-2020
1	2	3	4	5	6
Доходи бюджету, млрд. грн., з них:	1 076 016,7	1 662 242,7	2 196 273,3	1120256,6	204,1
Податкові надходження, з них:	851115,6	14533804,1	1343225,0	492109,4	157,8
Податок та збір на доходи фізичних	295 107,3	349 785,5	420 672,6	125565,3	142,5
Податок на прибуток підприємств	118 471,8	163 844,5	130 561,8	12090,0	110,2

Продовж. табл. 2.1.

1		2	3	4	5	6
ПДВ	Імпорт товари	126 486,6	380 714,4	2 533 053,0	2406566,4	2002,6
	Вироб. товарів	274 113,5	155 774,8	213 948,0	-60165,5	78,1
Акцизний податок		146 681,4	172 064,0	105 214,4	-41467,0	71,7
Мито		30 203,2	380 714,4	2 564,0	-27639,2	8,5
Рентна плата		57 112,6	89 318,5	94 106,0	36993,4	164,8
Місцеві податки і збори		75 686,2	89 896,6	84 305,1	8618,9	111,4

Згідно даних, що надані у табл. 2.1. у першому стовпці перераховані статті доходів та видатків бюджету. У другому та третьому стовпцях наведено дані про обсяги доходів та видатків у 2020 та 2021 роках відповідно. У четвертому стовпці наведено дані про обсяги доходів та видатків у 2022 році. У п'ятому стовпці наведено дані про абсолютний приріст доходів та видатків у 2022 році порівняно з 2020 роком. У шостому стовпці наведено дані про відносний приріст доходів та видатків у 2022 році порівняно з 2020 роком. Загальні доходи бюджету за досліджуваний період зросли на 1 120 256,6 млрд. грн., або на 204,1%. Це свідчить про значне зростання доходної частини бюджету. Найбільш значне зростання за досліджуваний період спостерігалося за такими статтями доходів: імпортні товари, податок та збір на доходи фізичних осіб та рентна плата. У той час зменшення спостерігалося за такими статтями доходів: акцизний податок, мито та місцеві податки .

Отже, зростання доходів бюджету свідчить про покращення економічної ситуації в країні та зростання податкової бази. Однак, структура доходів бюджету залишається незбалансованою, з високою часткою імпортного мита.

Видатки бюджету за досліджуваний період зросли на 1 013 908,4 млрд. грн., або на 172,7%. Це свідчить про значне зростання видаткової частини бюджету. Зростання видатків бюджету свідчить про збільшення державних витрат на важливі сфери, такі як охорона здоров'я, освіта, соціальний захист та оборона. Однак, структура надходжень бюджету за досліджуваний період суттєво

змінилася. Збільшилася частка таких статей, як імпортні товари, податок та збір на доходи фізичних осіб, рентна плата. Зменшилася частка акцизного податку та мита. Зростання акцизного податку на пальне не змогло компенсувати загального падіння акцизних надходжень. Його зменшення на 41 467,0 млрд. грн., або на 71,7%. Це може бути пов'язане зі зниженням ставок акцизів або зменшенням споживання підакцизних товарів. У той час мито зменшилося на 27 639,2 млрд. грн., або на 8,5%. Зростання на 148 275,2 млрд. грн., або на 11,7%. Це свідчить про зростання обсягів реалізації товарів та послуг з ПДВ.

Проаналізуємо динаміку чисельності платників податків в Україні у 2020-2022 роках (табл. 2.2.).

Таблиця 2.2.

Динаміка чисельності платників податків за 2020-2022 роки в Україні [26]

млн. платників

Платники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Абсолютний приріст, +, -	Відносний приріст,%
				2022-2020	2022-2020
Всього платників - підприємців, , з них:	3,64	3,22	3,59	-0,05	98,6
Юридичні особи	1,6	1,3	1,6	0	100,0
Фізичні особи	2,0	1,9	1,9	-0,1	95,0

Надана табл. 2.2. містить інформацію про кількість платників податків у 2020, 2021 та 2022 роках. Кількість платників податків за досліджуваний період зменшилася на 0,05 млн., або на 1,4%. Це свідчить про певне скорочення податкової бази. У той час, кількість юридичних осіб-платників податків за досліджуваний період зменшилася на 0,3 млн., або на 18,8%. Це може бути пов'язане з такими факторами: банкрутство підприємств, перехід на спрощену систему оподаткування, припинення діяльності. Кількість фізичних осіб, які не ведуть підприємницьку діяльність, за досліджуваний період зменшилася на 0,1 млн., або на 5,0%, а фізичних осіб-підприємців-платників податків за досліджуваний період зросла на 0,2 млн., або на 10,0%.

Динаміка кількості платників податків за досліджуваний період свідчить

про певні зміни в структурі української економіки. Зменшується кількість юридичних осіб, але зростає кількість фізичних осіб-підприємців. Це може бути пов'язане з такими факторами, як зростання популярності самозайнятості, спрощення процедури реєстрації та ведення бізнесу, зменшення податкового навантаження на фізичних осіб-підприємців. Зменшення кількості фізичних осіб, які не ведуть підприємницьку діяльність, може бути пов'язане зі зростанням рівня зайнятості населення, збільшенням частки заробітної плати в структурі доходів населення, зменшенням рівня тіньової зайнятості [23].

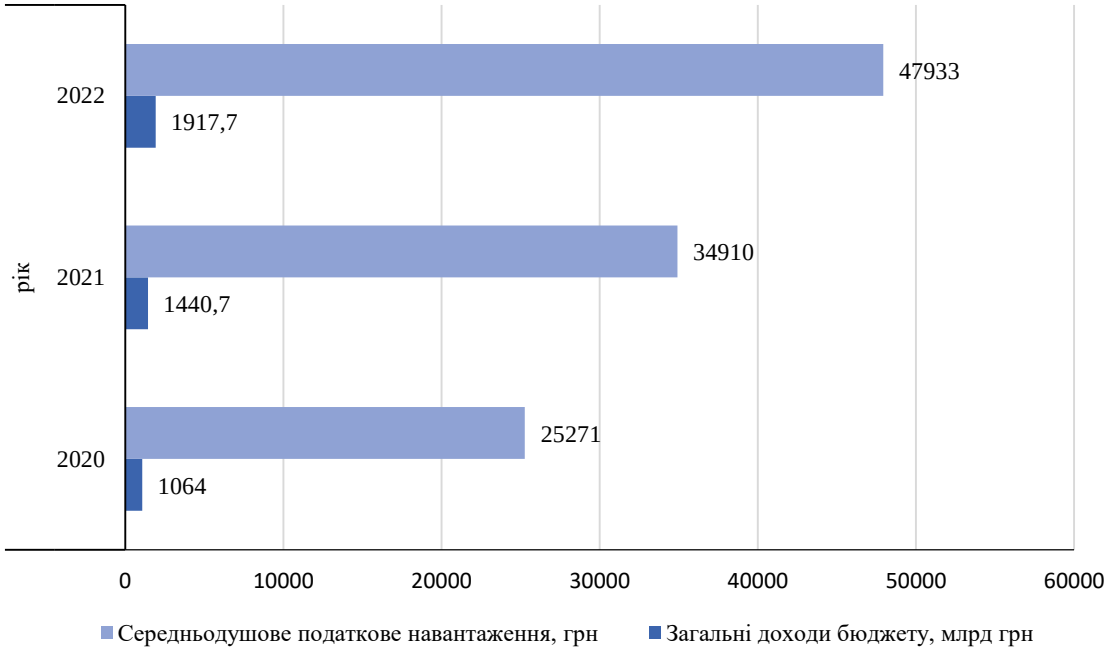

Рис. 2.1. Динаміка податкового навантаження на загальні доходи

Отже, згідно рис. 2.1. надано графік, який показує динаміку середньодушового податкового навантаження в Україні за 2020-2022 роки. рафік чітко показує, що середньодушове податкове навантаження в Україні значно зросло за 2020-2022 роки. Зростання склало 93,8% за три роки. Слід зазначити, що темпи зростання середньодушового податкового навантаження в 2021 році (37,9%) були значно вищими, ніж у 2022 році (37,2%). Зростання середньодушового податкового навантаження в Україні за 2020-2022 роки може бути пов'язане з чисельністю населення трохи зменшилася. Це зменшення може бути пов'язане з такими факторами, як еміграція, низька народжуваність, висока

смертність.

Середньодушове податкове навантаження в Україні за 2020-2022 роки значно зросло. Це може негативно впливати на рівень життя населення, стимулювати тіньову економіку та зменшувати інвестиції. Уряду необхідно провести більш детальний аналіз впливу зростання податкового навантаження на економіку та соціальну сферу України.

Аналіз ефективності податкових перевірок дозволяє оцінити, наскільки успішно держава реалізує свої функції у сфері податкової політики, визначити проблеми та напрями для покращення адміністрування податків. У табл. 2.3. проведено динаміку податкових перевірок за період 2020-2022 років, включаючи планові, позапланові та фактичні перевірки, а також результати донарахувань та їх вплив на бюджетні надходження [24].

Таблиця 2.3.

Динаміка показників та результатів податкового контролю, здійснюваного органами ДПС України у 2020-2022 роках

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Абсолютний приріст, +.-	Відносний приріст, %
				2020-2022 рік	2020-2022 рік
Планові перевірки, з них:	1117	2563	434	-683	-61,1
Юридичні особи	817	2563	434	-383	-46,9
Фізичні особи	300	0	0	-	-
Позапланові перевірки, з них	19189	36284	6892	-12297	-64,1
Юридичні особи	3361	5573	854	-2507	-74,6
Фізичні особи	15828	30711	6038	-9790	-61,9
Фактичні перевірки	16565	26096	21537	4972	30,0
Фактичні донарахування за актами документальних перевірок, млн. грн.	924,24	1530,3	263,13	-661,11	-71,5
Результативність податкових перевірок, млн. грн.	25,1	23,6	9,1	-16	-63,7

Отже, згідно табл. 2.3. кількість перевірок юридичних осіб значно зросла у 2021 році порівняно з 2020 роком на 213,74%, але потім суттєво знизилася у 2022 році у відсотковому відношенні на 83%. Для фізичних осіб планові перевірки не

проводилися у 2021 та 2022 роках. Значне збільшення кількості перевірок як юридичних (65,8%), так і фізичних осіб (94%) у 2021 році з подальшим зниженням у 2022 році. Абсолютне та відносне зменшення перевірок у 2022 році порівняно з 2020 роком. Загальна тенденція до збільшення кількості фактичних перевірок з 2020 до 2022 року (30%), хоча у 2022 році кількість трохи зменшилася порівняно з 2021 роком(-17%). Максимальні донарахування були у 2021 році, але у 2022 році вони суттєво знизилися у відсотковому співвідношенні на 82,8%. Результативність перевірок зменшилася з кожним роком від 2020 по 2022 рік на 63,7%, що свідчить про зниження ефективності податкових перевірок.

Загалом можна відзначити, що кількість перевірок у різних категоріях зазнала значних коливань протягом аналізованого періоду. Водночас, спостерігається загальне зменшення результативності податкових перевірок, що може свідчити про необхідність удосконалення методів перевірок та підвищення їхньої ефективності.

Отже, можемо зробити висновок, щодо оцінки стану мобілізації податків і зборів в Україні. Загальні доходи бюджету зросли на 104,1% за три роки, а податкові надходження – на 57,8%. Податкові надходження від ПДВ, акцизного збору, мита, рентної плати та місцевих податків і зборів значно зросли. Зростання середньодушового податкового навантаження свідчить про те, що українці стали платити більше податків на душу населення. Зменшення кількості платників податків пов'язано з впливом пандемії COVID-19 та зменшенням ділової активності. Сповільнення темпів зростання доходів бюджету у 2022 році пов'язано з війною в Україні. Зниження надходжень від податку на прибуток підприємств пов'язано з впливом пандемії та війни на економіку. Зниження надходжень від податку на прибуток підприємств пов'язано з впливом пандемії та війни на економіку.

Пандемія негативно вплинула на економіку України, що призвело до скорочення доходів бюджету та зменшення фінансової активності платників податків. У 2020-2022 роках в Україні було запроваджено ряд змін до

податкового законодавства, які могли вплинути на динаміку показників. Війна негативно вплинула на економіку України, що може призвести до подальшого зниження доходів бюджету. На динаміку показників також могли вплинути інші фактори, такі як політична та економічна нестабільність, рівень інфляції, темпи зростання ВВП тощо.

2.2. Результати справляння податкових платежів в Чернівецькій області.

Державна податкова служба у Чернівецькій області знаходиться у м. Чернівці, вул. Героїв Майдану, 200А, Чернівецької області та поділяється на територіальні органи у області. Структура ДПС у Чернівецькій області зазначена на рис. 2.2.

Відділи	Територіальні податкові служби	Створені Центри обслуговування платників
• Управління оподаткування фіз. осіб та юрид. осіб • Управління податкових розслідувань • Управління аудиту • Управління контролю за обігом підакцизних товарів • Управління інформаційних технологій та комунікацій • Юридичний відділ • Відділ внутрішнього аудиту • Відділ з питань запобігання та протидії корупції • Сектор з питань звернень громадян	• МСТО чернівці • Новоселицька ДПІ • Кіцманська ДПІ • Сторожинецька ДПІ • Вижницька ДПІ • Герцаївська ДПІ • Глибоцька ДПІ • Кельменецька ДПІ • Хотинська ДПІ • Новодністровська ДПІ • Сокирянська ДПІ • Путильска ДПІ	• м. Чернівці, вул. Героїв Майдану,200А • м. Новоселиця, вул. Шевченка,114 • м. Кіцмань, вул. Українська, 4 • м. Сторожинець, вул. Незалежності,114 • м. Вижниця, вул. Буковинська, 14 • м. Герца, вул. Центральна, 41 • м. Глибока, вул. Шевченка, 1 • с-щ Кельменці, вул. Басарабська, 49 • м. Хотин, вул. О. Кобилянської,2А • м. Новодністровськ, м.р. Сонячний квартал 3 • м. Сокиряни, вул. Незалежності, 114

Рис. 2.2. Структура ГУ ДПС в Чернівецькій області [29]

Отже, згідно рис 2.2. Головне управління Державної податкової служби (ГУ ДПС) у Чернівецькій області складається з декількох основних підрозділів, кожен з яких виконує певні функції, спрямовані на забезпечення ефективного адміністрування податків та зборів [25].

Проведемо аналіз податкових надходжень по Чернівецькій області у 2020-2022 роках (табл. 2.4.).

Таблиця 2.4.

Динаміка показників стану мобілізації податків і зборів Чернівецької області за 2020-2022 роки

тис. грн.

Доходи	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Абсолютний приріст, +, -	Відносний приріст,%
				2022-2020	2022-2020
Податкові надходження, з них:	5715,4	42002,2	5805,3	89,9	101,6
Податок на доходи фізичних	2 103,7	2 519,4	1 468,1	-635,6	69,8
Податок на прибуток підприємств	181,4	35 300,0	288,4	107,0	159,0
ПДВ	555,3	776,1	1 117,4		201,2
Акцизний податок	133,7	182,8	120,9	-12,8	90,4
Мито	2 366,8	2 789,4	2 400,0	33,2	101,4
Плата за землю	374,5	434,5	410,5	36,0	109,6

Табл. 2.4. містить аналіз доходів за даними таблиці, наданої замовником. Аналіз охоплює трирічний період з 2020 по 2022 рік. У ньому представлено динаміку доходів, структуру доходів за видами та ключові фактори, що вплинули на зміну доходів протягом аналізованого періоду. Загальні доходи демонструють стійке зростання протягом аналізованого періоду. За 2020-2022 роки загальні доходи зросли на 448,1%**.** Найбільше зростання спостерігалося у 2021 році, коли доходи зросли на 442,3% порівняно з 2020 роком. У 2022 році доходи зросли на 9,8% порівняно з 2021 роком.

Податкові надходження є основним джерелом доходів, складаючи 84,7% від загальних доходів у 2022 році. Податкові надходження є основним джерелом доходів**,** складаючи 84,7% від загальних доходів у 2022 році. За 2020-2022 роки податкові надходження зросли на 77,1%**.** Найбільше зростання спостерігалося у 2021 році, коли податкові надходження зросли на 67,5% порівняно з 2020 роком. У 2022 році податкові надходження зросли на 14,5% порівняно з 2021 роком

Отже, Загальні доходи демонструють стійке зростання протягом аналізованого періоду. З 2020 по 2022 рік загальні доходи зросли на 498,9%**.** Найбільше зростання спостерігалося у 2021 році, коли доходи зросли на 442,3% порівняно з 2020 роком. У 2022 році доходи зросли на 12,8% порівняно з 2021 роком**.** Податкові надходження є основним джерелом доходів, складаючи 84,7% від загальних доходів у 2022 році**.** Інші доходи також показали значне зростання протягом аналізованого періоду. Податок на доходи фізичних осіб є найбільшим джерелом доходів протягом аналізованого періоду. У 2022 році він становив 72,5% від загальних доходів. Інші податки та збори також показали значне зростання протягом аналізованого періоду.

Проведемо аналіз чисельності платників податків в Чернівецькій області (табл. 2.5.).

Таблиця 2.5.

Динаміка чисельності платників податків Чернівецької області у 2020-2022 роках

Платники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Абсолютний приріст, +, -	Відносний приріст,%
				2022-2020	2022-2020
Всього платників - підприємців, тис. платників, з них:	225,4	232,1	234,6	9,2	104,1
Юридичні особи	169,3	177,8	182,3	13	107,7
Фізичні особи	56,1	54,3	52,3	-3,8	93,2

Табл. 2.5. містить аналіз даних про платників податків за 2020, 2021 та 2022 роки, представлених у таблиці, що ви надали. Кількість платників податків зростає протягом аналізованого періоду. З 2020 по 2022 рік кількість платників податків зросла на 9,2%. Найбільше зростання спостерігалося у 2021 році, коли кількість платників податків зросла на 3,7% порівняно з 2020 роком. У 2022 році кількість платників податків зросла на 5,4% порівняно з 2021 роком. З 2020 по 2022 рік кількість фізичних осіб-платників податків зменшилася на 7,3%. Найбільше зменшення спостерігалося у 2021 році, коли кількість фізичних осіб-платників податків зменшилася на 3,1% порівняно з 2020 роком. У 2022 році кількість фізичних осіб-платників податків зменшилася на 4,2% порівняно з 2021 роком .

Кількість юридичних осіб-платників податків зростає протягом аналізованого періоду. З 2020 по 2022 рік кількість юридичних осіб-платників податків зросла на 13,0%. Найбільше зростання спостерігалося у 2021 році, коли кількість юридичних осіб-платників податків зросла на 7,5% порівняно з 2020 роком. У 2022 році кількість юридичних осіб-платників податків зросла на 5,5% порівняно з 2021 роком.

Структура платників податків за видами змінюється: кількість фізичних осіб-платників податків зменшується, а кількість юридичних осіб-платників податків зростає.

Отже, згідно рис. 2.2. графік показує середнє навантаження за 2020, 2021 та 2022 роки. На осі X представлені суми загальних доходів у млн гривень., а на осі Y – роки. Середньодушове податкове навантаження на платників податків у Чернівецькій області значно зросло протягом аналізованого періоду.

З 2020 по 2022 рік середньодушове податкове навантаження зросло на 95,2%. Найбільше зростання спостерігалося у 2021 році, коли середньодушове податкове навантаження зросло на 86,0% порівняно з 2020 роком. У 2022 році середньодушове податкове навантаження зросло на 5% порівняно з 2021 роком.

Фактори, що впливають на середньодушове податкове навантаження:

1. Зростання загальних податкових надходжень.

2. Зменшення чисельності населення.

3. Зміни у структурі платників податків.

4. Зміни у податковій системі.

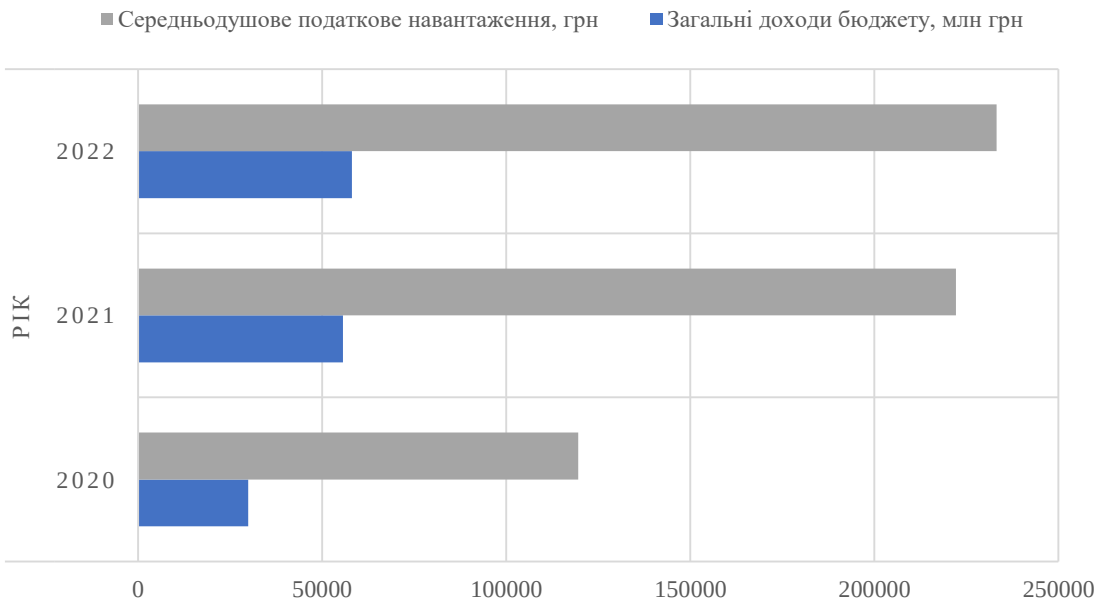

Рис. 2.2. Динаміка податкового навантаження

Згідно з наданою табл. 2.6., динаміка показників та результатів податкового контролю, здійснюваного органами ДПС Чернівецької області у 2020-2022 рр., була неоднозначною.

Таблиця 2.6.

Динаміка показників та результатів податкового контролю, здійснюваного органами ДПС Чернівецької області у 2020-2022 роках

млн. грн.

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Абсолютний приріст, +.-	Відносний приріст, %
				2020-2022 рік	2020-2022 рік
Кількість перевірок	150	200	100	-50	-33,3
Донараховані податки (млн грн)	25	30	20	-5	-20,0
Штрафи та пеня (млн грн)	5	7	4	-1	-20,0
Кількість оскаржень	40	30	25	-15	-37,5
Успішні оскарження (%)	20	15	10	-10	-50,0

Кількість проведених перевірок зменшилася з 150 у 2020 році до 100 у 2022

році. Це становить зниження на 33,3%**.** Фактичні донарахування за актами документальних перевірок зменшилися з 25 млн грн у 2020 році до 20 млн грн у 2022 році. Це становить зниження на 20,0%. Пандемія COVID-19 негативно вплинула на економіку України, що призвело до скорочення доходів бюджету та зменшення фінансової активності платників податків.

Це, ймовірно, призвело до зменшення кількості перевірок, фактичних донарахувань та результативності податкових перевірок. У 2020-2022 роках в Україні було запроваджено ряд змін до податкового законодавства. Ці зміни могли призвести до того, що платники податків стали більш обережними у своїй діяльності, що призвело до зменшення кількості порушень та, відповідно, до зменшення фактичних донарахувань [26].

Отже, можемо зробити висновок щодо роботи ДПС у Чернівецькій області. За період 2020-2022 років спостерігається зниження кількості перевірок, донарахованих податків, штрафів та пені, а також кількості оскаржень та частки успішних оскаржень. Середньодушове податкове навантаження на загальні доходи та загальні доходи бюджету зросли протягом 2020-2022 років. Загальна кількість платників податків зросла**,** при цьому кількість юридичних осіб зросла, а кількість фізичних осіб-підприємців зменшилася. Податкові надходження зросли, за винятком надходжень від податку на прибуток з земельних паїв та оренди землі.

РОЗДІЛ 3
НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

3.1. Зарубіжний досвід удосконалення податкових систем

Податкові системи відіграють фундаментальну роль у функціонуванні будь-якої держави, впливаючи на економічне зростання, розподіл доходів, інвестиційну активність, інновації та інші аспекти суспільного життя. У світі існує безліч моделей оподаткування, які відрізняються за базою оподаткування, ставками податків методами збирання податків та іншими характеристиками.

Податкові пільги та зниження податкових ставок можуть стимулювати підприємницьку діяльність, інвестиції та створення нових робочих місць. Це призводить до розширення податкової бази та збільшення надходжень до бюджету. може використовувати податкові надходження для фінансування критично важливих сфер, таких як інфраструктура, освіта, охорона здоров'я та соціальні програми. Це сприяє загальному розвитку та добробуту суспільства. За допомогою податкової політики уряди можуть регулювати економічний цикл, пом'якшуючи негативні наслідки рецесій та стимулюючи економічне відновлення [27].

Системи з прогресивним оподаткуванням, де більш заможні люди платять вищі податки, можуть зменшити нерівність доходів та стимулювати соціальну справедливість. В той час як податки на майно можуть допомогти перерозподілити багатство від багатих до бідних, сприяючи більш рівному розподілу ресурсів у суспільстві. Держава зі свого боку може використовувати податкові надходження для фінансування соціальних виплат, таких як допомога по безробіттю, пенсії та інші соціальні програми. Це забезпечує соціальний захист для вразливих груп населення та знижує рівень бідності .

Уряди можуть пропонувати податкові пільги для компаній, які інвестують в дослідження та розробки, нові технології або інші інноваційні галуз. Це стимулює науково-технічний прогрес та підвищує конкурентоспроможність

економіки. Дозвіл компаніям списувати витрати на дослідження та розробки на податки може стимулювати інвестиції в інновації та нові технології. У той час як створення спеціальних економічних зон з пільговими податковими режимами може залучити інвестиції та стимулювати економічне зростання в певних регіонах країни.

Останніми роками у світі спостерігається низка загальних тенденцій у реформуванні податкових систем. Світовий досвід реформування податкових систем містить декілька тенденції, такі як зниження ставок податків на доходи фізичних та юридичних осіб. Це робиться з метою стимулювання економічного зростання та створення нових робочих місць. Наприклад, Естонія знизила ставку податку на прибуток з 26% до 20% у 2018 році, а Сакартвело (Грузія) встановила єдину ставку податку на прибуток 16% у 2015 році .

Також використовують тенденції розширення бази оподаткування з метою на збільшення надходжень до бюджету. Це робиться для того, щоб охопити більше платників податків та обмеження можливостей від ухилення від сплати податків. Хорошим прикладом буде Ірландія, яка у свою чергу збільшила бази та скасувала податкові пільги для деяких галузей у 2016 році, а Велика Британія запровадила «податок на накладні витрати» для великих компаній у 2015 році.

Світові реформи передбачають введення нових податків з метою диверсифікувати джерела доходів бюджету та вирішити нові завдання. Наприклад, Франція у 2013 році ввела податок на багатство. Основною метою є саме зміцнення податкового адміністрування. Угорщина – податок на рекламу в інтернеті у 2014 році, а ряд країн, таких як Данія та Швеція, запровадили «вуглецеві податки» для стимулювання скорочення викидів парникових газів [28].

Зміцнення податкового адміністрування. Ця тенденція спрямована для того, щоб підвищити рівень збору податків та зменшити ухилення від сплати податків, з метою росту тіньової економіки. Це досягається за рахунок впровадження нових технологій, посилення контролю за платниками податків та удосконалення податкового законодавства. Хорошим прикладом є саме

Нідерланди, які з 2008 року впровадили електронну систему декларування доходів, а Польща створила Центральну базу податкових даних у 2019 році.

Модель оподаткування в континентальній Європі. Система оподаткування в континентальній Європі вирізняється складною структурою, ґрунтуючись на декількох ключових принципах, які обумовлюють податковий клімат регіону. Фізичні особи сплачують податок на доходи за шкалою із зростаючими ставками, де вищий рівень доходу веде до збільшення податковою частки. Це свідчить про те, що особи з вищими доходами несуть більший податковий тягар порівняно з тими, хто має нижчі доходи. В той час істотні внески на соціальне забезпечення стягуються як з працівників, так і з роботодавців. Їхнє призначення – фінансування програм пенсійного забезпечення, охорони здоров'я та допомоги по безробіттю. Стосовно ПДВ, то непрямий податок, що стягується з кінцевого споживача товарів та послуг. Зазвичай ставка ПДВ становить 20%, але може бути нижчою для певних категорій товарів та послуг. Стосовно податку на майно, то власники нерухомості сплачують щорічний податок, що ґрунтується на ринковій вартості їхнього майна. Також компанії сплачують податок зі свого прибутку, ставки корпоративного податку в Європі варіюються, але в середньому сягають 20% [29].

Незважаючи на спільні принципи, податкові системи країн континентальної Європи мають суттєві відмінності. Деякі країни застосовують більш прогресивні шкали оподаткування, тоді як інші мають нижчі ставки ПДВ або корпоративного податку[30].

Англо-американська модель оподаткування, шо використовується в країнах, таких як США, Канада та Велика Британія, ґрунтується на декількох ключових принципах, які відрізняються від системи оподаткування в континентальній Європі [31].

На відміну від прогресивної системи, що використовується в багатьох країнах Європи, англо-американська модель застосовує фіксовану ставку податку до всіх рівнів доходу. Це означає, що люди з різним рівнем доходу сплачують податок за однаковою ставкою. Зі свого боку на соціальне

забезпечення в країнах з англо-американською моделлю оподаткування суттєво нижчі порівняно з континентальною Європою. Це обумовлює менші податкові відрахування з зарплат працівників та роботодавців. Стосовно ПДВ, що також використовується в цій моделі, проте його поширення та ставки можуть відрізнятися. Наприклад, у США ПДВ не застосовується до багатьох товарів та послуг, тоді як у Канаді та Великій Британії він має ширше застосування. Система оподаткування майна в країнах з англо-американською моделлю може варіюватися, деякі країни стягують податок на нерухомість, а інші – податок на землю. Ставки корпоративного податку в цій моделі, як правило, нижчі, ніж в континентальній Європі. Це робить країни з англо-американською моделлю оподаткування більш привабливими для розміщення штаб-квартир та ведення бізнесу.

Подібно до континентальної Європи, країни з англо-американською моделлю оподаткування мають певні відмінності в своїх системах. Ставки податків, податкові пільги та інші аспекти можуть варіюватися залежно від країни[32].

Існує модель країн з низькими податками. Якщо більш детальніше, то різні країни пропонують різні ставки податку на доходи фізичних та юридичних осіб, а також на інші податки, такі як податок на майно та податок на продаж. Деякі країни зі свого боку також пропонують податкові пільги для певних видів діяльності або інвестицій. Це може включати пільги для іноземних інвесторів, компаній, які розміщують штаб-квартиру, або певних галузей промисловості.

У той час вартість життя може значно відрізнятися від країни до країни. Вам необхідно буде врахувати вартість життя у вашому бюджеті, коли ви обираєте країну з низькими податками. З боку якості життя, то також може значно відрізнятися від країни до країни. Також важливо розуміти міжнародні податкові зобов’язання, які можуть стосуватися вас або вашого бізнесу.

Приклади країн з низькими податками [33]:

1.Об’єднані Арабські Емірати (ОАЕ). В ОАЕ не стягується податок на прибуток з фізичних та юридичних осіб. Однак існують інші податки, такі як

податок на додану вартість (ПДВ) та податок на нерухомість.

2. Монако. У Монако немає податку на прибуток для резидентів протягом більше одного року. Однак існують інші податки, такі як податок на додану вартість (ПДВ) та податок на нерухомість.

3.Багамські острови. На Багамських островах немає податку на прибуток, податку на приріст капіталу та податку на спадщину. Однак існують інші податки, такі як податок на нерухомість та податок на передачу майна

4. Бахрейн. У Бахрейні не стягується податок на прибуток з фізичних та юридичних осіб. Однак існують інші податки, такі як податок на додану вартість (ПДВ) та податок на корпоративні послуги.

5. Бермуди. На Бермудах не стягується податок на прибуток з фізичних осіб та юридичних осіб. Однак існують інші податки, такі як податок на прибуток від страхових компаній та податок на ліцензійні збори.

Модель одноставкового податку пропонує спростити систему оподаткування, замінивши всі або більшість існуючих податків одним податком з фіксованою ставкою. Прихильники цієї моделі стверджують, що вона стимулюватиме економічне зростання, спростить податкову звітність та сприятиме справедливості. Однак опоненти стверджують, що вона може бути несправедливою для людей з низькими доходом, може призвести до дефіциту бюджету та не вирішує всіх проблем з податковою системою [34].

Модель одноставкового податку прагне замінити складну систему податків з множинними ставками та пільгами одним податком з фіксованою ставкою. Прихильники стверджують, що нижчі та простіші податки призведуть до збільшення інвестицій, створенні робочих місць та економічного зростання. Фіксована ставка податку може здаватися більш справедливою, оскільки всі платники податків сплачують однакову частку свого доходу. Одноставкова система може бути більш ефективною в адмініструванні, що призведе до економії коштів для уряду та платників податків.

Існує кілька різних варіантів моделі одноставкового податку, що відрізняється такими характеристиками. Пропоновані ставки податку

варіюються від 20% до 30%. Деякі моделі охоплюють лише податок на доходи фізичних осіб, тоді як інші включають також податок на прибуток юридичних осіб, податок на спадщину та інші податки. Деякі моделі передбачають певні виключення та пільги, наприклад, стандартну дедукцію або податковий кредит на дітей.

Переваги даної моделі. Одноставкова система може бути простішою для розуміння та дотримання, що може призвести до економії часу та коштів для платників податків та урядую Нижчі та простіші податки можуть стимулювати інвестиції, оскільки всі платники податків сплачують однакову частку свого доходу. Одноставкова система може бути більш ефективною в адмініструванні, що призведе до економії коштів для уряду та платників податків.

Недоліки моделі. Фіксована ставка податку може бути несправедливою для людей з низьким доходом, оскільки вони платять більшу частку свого доходу у вигляді податків, ніж люди з високим доходом. Нижчі податки можуть призвести до дефіциту бюджету, якщо уряд не скоротить витрати або не знайде нові джерела доходів. Перехід одноставкової системи може бути складним і потребувати значних змін у податковому кодексі. Одноставкова система не вирішує всіх проблем з податковою системою, таких як ухилення від сплати податків та неефективність.

Одноставкова модель оподаткування, також відома як система з одним податком, передбачає стягнення лише одного податку з фізичних та/або юридичних осіб за визначену базу оподаткування. Ця модель оподаткування контрастує з багатоставковими системами, де застосовуються різні податкові ставки до різних видів доходу або майна. Одноставкова модель оподаткування має як переваги, так і недоліки. Вона може бути простою, економно ефективною та справедливою, але також може призвести до втрати податкових надходжень, складності визначення ставки та нерівномірного розподілу податкового тягаря. Рішення про те, чи приймати одноставкову модель оподаткування, залежить від конкретних обставин та пріоритетів кожної країни [35].

В цілому, модель одноставкового податку має як плюси, так і мінуси. Її

вплив на економіку та суспільство буде залежати від конкретної реалізації та інших факторів, таких як стан економіки та розподіл. Достатня кількість країн використовує дану модель, дані вказані у рис. 3.1.

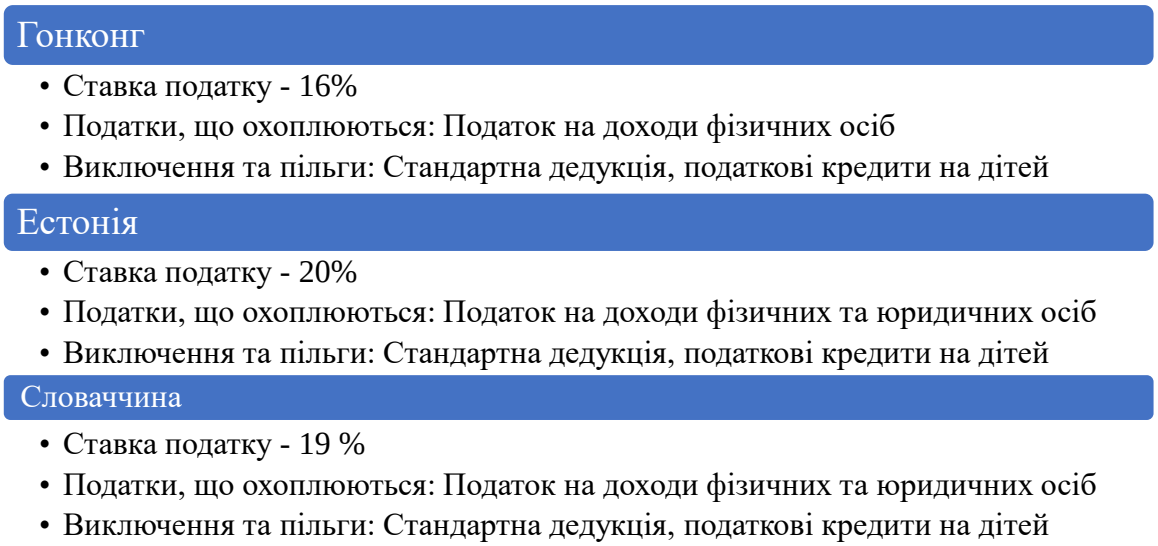

Рис. 3.1. Приклади країн з одноставковим податком

На рис. 3.1 показує, що Гонконг має найнижчу ставку податку на доходи фізичних осіб (16%), а Естонія та Словаччина мають однакову ставку (19%). У кожній з цих країн є інші податки, такі як податок на прибуток підприємств, податок на майно та податок на додану вартість. Крім того, податкові ставки варіюватися залежно від доходу, сімейного стану та інших факторів.

3.2. Проблеми та пропозиції удосконалення податкової системи України

Податкова система України, як і будь-яка інша, має недоліки, які потребують комплексного аналізу та адресних рішень. Їхнє висвітлення та обговорення є важливим кроком на шляху до реформування та вдосконалення податкової політики країни.

Існуюча податкова система України характеризується складністю та непрозорістю, що робить її незрозумілою для багатьох платників податків. Це призводить до труднощів у розрахунку та сплаті податків, а також розповсюдження ухилення від сплати податків. Деякі аспекти податкової

системи України можуть розглядатися як несправедливі та нерівні умови для введення бізнесу та отримання доходів. Існує низка проблем, пов’язаних з неефективністю адміністрування податкової системи України. Це включає застарілі інформаційні системи, недостатній контроль за діяльністю платників податків та високий рівень бюрократії. Податкова система Україна не в повній мірі відповідає сучасним світовим стандартам та кращим практикам. Це може негативно впливати на інвестиційну привабливість країни та її інтеграцію до світової економіки [36].

В Україні існує чітко прописані у Податковому кодексі податки та збори, які повинні сплачувати платники податків. Це стосується як юридичних осіб так і фізичних осіб. Додатково, існує багато пільг та винятків, які роблять систему ще більш заплутаною. До того ж податкове законодавство України постійно змінюється, що ускладнює адаптацію для платників податків. Це може призвести до невизначеності та додаткових витрат на ведення бізнесу. Система адміністрування податків в Україні є неефективною та застарілою. Це призводить до бюрократії, корупції та втрат бюджетних доходів. Багато платників податків не розуміють правил та процедур розрахунку та сплати податків. Це може призвести до помилок, штрафів та пеней.

Зниження рівня дотримання податкового законодавства та зростання тіньової економіки є досить потужним та небезпечним наслідком для держави. Також через все, що було вище вказано збільшиться витрати для платників податків на ведення обліку та звітності. Буде ускладнено ведення бізнесу та зниження інвестиційної привабливості.

Пропозиції до вирішення проблеми складності та непрозорості податкової системи України можна навести такі:

1.Спрощення податкової системи та зменшення кількості податків та зборів.

2. Забезпечення стабільності податкового законодавства та мінімізації змін.

3.Впровадження сучасних інформаційних технологій для адміністрування податків.

4. Підвищення рівня обізнаності платників податків про їхні права та

обов’язки.

Другою одною із проблем з якою зіткнулася податкова система України станом на зараз – несправедливість та нерівність. Малий та середній бізнес, а також фізичні особи-підприємці в Україні сплачують високі податки, що може негативно впливати на їхню конкурентоспроможність та розвиток. Також деякі галузі або види діяльності в Україні користуються пільговими режимами оподаткування, що створює нерівні умови конкуренції та призводить до несправедливого розподілу податкового навантаження[37].

У той же час прогресивна шкала оподаткування доходів фізичних осіб в Україні не завжди враховує їхню платоспроможність, що може призвести до несправедливості. Тіньова економіка в Україні сягає значних розмірів, що призводить до втрат бюджетних доходів та несправедливого розподілу податкового навантаження на сумлінних платників податків. І наслідки така система приносить досить швидко, до прикладу зростання нерівності та напруженості в суспільстві або погіршення інвестиційного клімату та зниження темпів економічного зростання. Також така система сильно підриває рівень довіри до влади та неефективність державного управління [38]

Пропозиції до вирішення проблеми несправедливості та нерівності податкової системи України можна навести такі:

1.Перегляд системи оподаткування доходів фізичних осіб з урахуванням їхньої платоспроможності.

2. Усунення пільгових режимів оподаткування, які не мають економічного обґрунтування.

3. Посилення заходів щодо боротьби з тіньовою економікою та ухиленням від сплати податків.

4. Забезпечення рівних умов ведення бізнесу на території України.

Ефективне адміністрування податків є ключовим фактором для забезпечення справедливої та прозорої податкової системи, мобілізації бюджетних доходів та стимулювання економічного зростання. В Україні ж адміністрування податків має низку проблем, які потребують вирішення.

Податкова служба України використовує застарілі інформаційні системи, які не відповідають сучасним потребам. Це призводить до неефективності, помилок та корупції. До того ж, багато процесів в адміністрування досі виконуються вручну, що робить їх повільними, дорогими та схильними до людської помилки. Проблемою є ще те, що в адмініструванні податків в Україні існує значний рівень бюрократії та корупції, що робить його непрозорим та несправедливим. Податкова служба також не має достатньої кількості кваліфікаційних кадрів, що негативно впливає на ефективність її роботи [39].

Усе вище перелічене має певні наслідки і одні з них є досить фатальними для стабільності економіки держави. Головною проблемою є втрати бюджетних доходів через ухилення від сплати податків. Низький досить серед платників податків рівень довіри до податкової служби України. Одним із наслідків також є саме підвищення витрат для платників податків на дотримання податкового законодавства, що у свою чергу ускладнює ведення бізнесу та знижує інвестиційну привабливість.

Пропозиції до вирішення проблеми покращення адміністрування податкової системи України можна навести такі:

1.Податкова служба повинна впровадити сучасні інформаційні системи, які дозволять автоматизувати багато процесів та підвищити ефективність адміністрування податків.

2. Розширити використання електронних сервісів для платників податків, щоб зробити податкову звітність та сплату податків більш зручними та доступними.

3. Основним також буде тим, що податкова служба повинна підвищити кваліфікацію своїх працівників за допомогою навчання та тренінгів.

4. В адмініструванні податків повинна бути запроваджена система жорстких заходів для боротьби з бюрократією та корупцією[40].

України до світового економічного проросту гармонізації її податкової системи з сучасними міжнародними стандартами та кращими практиками. Це дозволить покращити інвестиційний клімат, стимулювати економічне зростання

та сприяти добробуту громадян. Згідно цього наступну проблему можна дати назву – «Невідповідність світовим стандартам» [41].

Проблемою є те, що в Україні відсутня чітка стратегія гармонізації податкової системи з міжнародними стандартами. Це призводить до несистемного підходу до реформування та невикористання потенційних переваг від інтеграції. До того ж, багато норм міжнародного права, що стосуються оподаткування, не в повній мірі враховані в податковому законодавстві України. Це може призводити до подвійного оподаткування, дискримінації платників податків та інших проблем.

Податкові ставки в Україні не завжди відповідають рівням, що існують в інших країнах. Це може негативно впливати на конкурентоспроможність українського бізнесу та знижувати інвестиційну привабливість країни. У той час як система адміністрування податків в Україні не відповідає кращим світовим практикам. Це робить її складною та непрозорою для платників податків, що може призводити до ухилення від сплати податків та втрат бюджетних доходів.

Дані основні проблеми мають низку наслідків, що ведуть зниження інвестиційної привабливості України та втрати бюджетних доходів через ухилення від сплати податків. Через це йде погіршення конкурентоспроможності українського бізнесу на міжнародних ринках та ускладнення ведення бізнесу та зростання адміністративних витрат[42].

Пропозиції до вирішення проблеми невідповідність світовим стандартам податкової системи України можна навести такі:

1. Розробка та затвердження чіткої стратегії гармонізації податкової системи з міжнародними стандартами.

2. Впровадження норм міжнародного права, що стосується оподаткування, в податкове законодавство України.

3. Перегляд податкових ставок з урахуванням рівня, що існує в інших країнах.

4. Вдосконалення системи адміністрування податків відповідно до кращих світових практик.

Вдосконалення податкової системи України є важливим завданням, яке потребує спільних зусиль уряду, бізнесу та громадянського суспільства. Виконання вищезазначених пропозицій може сприяти спрощенню, прозорості, справедливості та ефективності податкової системи, що, зі свого боку, позитивно вплине на економічний розвиток країни та добробут її громадян.

ВИСНОВКИ

Податкова система України, як і будь-яка інша, є важливою складовою частиною економічної системи країни. Вона відіграє ключову роль у формуванні доходів бюджету, стимулюванні економічного зростання та забезпеченні соціальної справедливості.

Податкова система – це сукупність податків і зборів, які діють у встановленому законом порядку. Її економічна сутність полягає в тому, що вона виступає як інструмент державного регулювання економіки, який використовується з метою формування доходів, їх стимулювання економічного зростання, перерозподілу та стабілізації.

Податкова система України ґрунтується на декількох принципах: Загальність, рівність, справедливість, визначеність та недоторканість мінімуму заробітної плати та прожиткового мінімуму. Існуюча податкова система України має низку проблем, таких як складність та непрозорість, несправедливість та нерівність, неефективність адміністрування та невідповідність світовим стандартам. Ці проблеми негативно впливають на інвестиційний клімат, конкурентоспроможність, українського бізнесу та добробут громадян.

У 2023 році надходження від ПДВ із товарів вироблених в Україні: 347 млрд грн (на 48,5 млрд грн більше ніж у 2022 році) та ПДВ імпортних товарів: 366,2 млрд грн (на 113,1 млрд грн більше ніж у 2022 році). У той час як надходження від податку на прибуток підприємств: 143,8 млрд грн (на 26,8 млрд грн менше, ніж у 2022 році). Від податку на доходи фізичних осіб було отримано 206,9 млрд грн (на 58,5 млрд грн більше, ніж у 2022 році). Надходження від акцизів дорівнювала 167,3 млрд (на 64,9 млрд грн більше ніж у 2022 році).

Повномасштабне вторгнення у 2022 році країною агресором також суттєво вплинуло на всі сфери життя, не оминула вона й податкову систему. З одного боку, війна призвела до значного скорочення доходів бюджету, з іншого – створила нові виклики та можливості для її реформування.

Протягом 2021-2023 роком спостерігалися як перевищення фактичних

показників над плановими, так і невиконання плану. Стабільність економіки тримали такі податки як: податок на доходи фізичних осіб, ПДВ та податок на прибуток підприємств.

Рівень податкової культури в Україні був низьким, що також сприяло ухиленню від сплати податків.

Війна загострила ці проблеми. Зменшення економічної активності призвело до падіння надходжень до бюджету. Крім того, війна зруйнувала частину податкової інфраструктури, що ускладнило адміністрування податків.

У цих умовах уряд України вжив низку заходів для адаптації податкової системи до нових умов. До них належать:

1. Спрощення податкової системи. Були скасовані деякі податки та збори, а також спрощено процедуру їх сплати.

2. Зниження податкових пільг постраждалим від війни підприємствам. Були знижені ставки деяких податків, таких як податок на прибуток підприємств та ПДВ.

3. Посилення боротьби з тіньовою економікою. Були посилені заходи щодо боротьби з тіньової економікою, такі як введення касових апаратів та посилення контролю за обігом готівки.

Ці заходи мають тимчасовий характер і спрямовані на підтримку бізнесу та громадян в умовах війни. Надалі, після війни, буде необхідно провести комплексну реформу податкової системи, яка б врахувала нові виклики та можливості.

Війна в Україні створила нові виклики для розвитку податкової системи. Однак вона також відкрила нові можливості для її реформування. Реформування податкової системи має стати одним з ключових факторів відновлення та розвитку української економіки після закінчення війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податкова система України. Що таке податки та їх важливість у економіці.URL:https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BA (дата звернення: 29.02.2024).

2. Податкова система України. Бюджетна і податкова системи : навч. посіб. О.М. Тимченко, Ю.В. Сибірянська, С.М Кокшарова, А.В. Писилиця, М.Б. Кондратенко. «*Академія фінансового управління*». Київ, 2019. с.183.

3. С.М. Гончаров, Н.Б. Кушнір. Тлумачний словник економіста. Київ. 2019. с. 150.

4. Андрущенко В.Л. Фінансова думка заходу в XX столітті: Теоретична концептуалізація і наукова проблематика державних фінансів. Львів: Каменяр, 2000. 303 с.

5. Буряковський В.В. Податки: навч. посіб. Дніпропетровськ: Пороги, 2019. 611 с.

6. Заяць Н.Е. Теорія податків : навч. посіб. Мн.: БГЕУ, 2019. 220 с.

7. Теорія фінансів : навч. посіб. Перевипуск. Леоненко М.П., Юхименко П.І., Ільєнко А.А. та ін. Центр навчальної літератури, 2019. 480 с.

8. Пушкарьова В.М. Генезис категорії «податок» в історії фінансової науки. Фінанси. Перевипуск . 2019. №6. С. 33-36.

9. Рукіна С.Н. Місцеві податки та збори в умовах реалізації податкового кодексу. Монографія. 2019. 80 с.

10. Ігоніна Л.Л. Муніципальні фінанси : навч. посіб. Економість. 2020. 330 с.

11. Система оподаткування в Україні та податкове законодавство. URL: https://ank.odessa.ua/konsultatsii/opodatkuvannya-v-ukrayini/ (дата звернення: 20.03.2024).

12. Податковий кодекс України : Закон України від 02 груд. 2010 року. № 2755-VI. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text. (дата звернення 22.03.2024).

13. Як війна вплинула на податкову систему України. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/208860_komu-potrben-rro-z-1-schnya-2022-roku--yak-vstanovleno-shtrafi (дата звернення 25.03.2024).

14. Податковий кодекс: Закон України від 24 бер. 2022 року №2142-IX . URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20#n2 (дата звернення 25.03.2024).

15. Основи галузевої економіки підприємства. Податкова система України поняття та зміст податкової системи, їх принципи та характеристика: URL: https://cpto.dp.ua/public_html/posibnyky/posibnyk/page16.html (дата звернення 26.03.2024).

16. Історичні етапи еволюцій оподаткування. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/accountant/15895/ (дата звернення 26.03.2024).

17. Податкова система: поняття, склад і принципи побудови. URL: https://studies.in.ua/finansove-pravo-shporu/3349-podatkova-sistema-ponyattya-sklad-principi-pobudovi.html (дата звернення 26.03.2024).

18. Основи галузевої економіки підприємства. Податкова система України. URL : https://cpto.dp.ua/public_html/posibnyky/posibnyk/page16.htmlhttps://cpto.dp.ua/public_html/posibnyky/posibnyk/page16.html (дата звернення 27.03.2024).

19. Про затвердження Порядку ведення податковими органами оперативного обліку податків, зборів, платежів та єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Наказ МФУ від 12 січ. 2021 року №5. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0321-21#Text (дата звернення 30.03.2024).

20. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо вдосконалення онлайн-комунікації з платниками податків та уточнення окремих положень законодавства : Закон України від 23 лют. 2024 року № 3603-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3603-20#n5 (дата звернення 05.05.2024).

21. Державна казначейська служба України. *Офіційний сайт* URL: https://www.treasury.gov.ua/. (дата звернення 05.05.2024).

22. Якою має бути ідеальна податкова система для України. Шість основних умов. URL: https://forbes.ua/company/yakoyu-mae-buti-idealna-podatkova-sistema-dlya-ukraini-shist-osnovnikh-umov-01062022-6341 (дата звернення 05.05.2024).

23. Про внесення змін до наказу ДПС від 04.09.2020 : Наказ КМУ від 30 лип. 2021 року №729. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0729912-21#Text (дата звернення 10.05.2024).

24. Кабінет Міністрів України. Постанова «Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України» від 6 березня 2019 р., №227, Київ. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-п#Text (дата звернення 14.05.2024)

25. Адміністрування податків: поняття і загальна характеристика. URL: https://studies.in.ua/finansove-pravo-shporu/3356-admnstruvannya-podatkv-ponyattya-zagalna-harakteristika.html (дата звернення 15.05.2024).

26. Державна служба статистики України : *офіційний сайт*. URL: http://www.ukrstat.gov.ua (дата звернення 16.05.2024).

27. Податковий кодекс. Закон України від 30 черв. 2023 року №3219-IX. URL:https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-parlament-ukhvalyv-zminy-do-zakonodavstva-v-chastyni-vidnovlennia-dovoiennoho-stanu-systemy-opodatkuvannia (дата звернення 16.05.2024)

28. Головне управління ДПС у Чернівецькій області. *Офіційний сайт*. URL: https://gercaivska-gromada.gov.ua/informue-golovne-upravlinnya-dps-u-cherniveckij-oblasti-15-01-29-14-09-2021/ (дата звернення 16.05.2024).

29. Податковий кодекс. Закон України від 09.08.2023 рік №3303-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3303-20#n5 (дата звернення 16.05.2024).

30. Світовий досвід адміністрування податкових ризиків та можливості його використання. URL:http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2173 (дата звернення 18.05.2024).

31. Організація економічного співробітництва та розвитку. URL: https://www.oecd.org (дата звернення 18.05.2024).

32. Європейський досвід формування механізмів зменшення адміністративного навантаження на платників податків. URL: https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe/article/view/69 (дата звернення 19.05.2024).

33. Гладишева О.О., Глущенко Я.І.. Світовий досвід впровадження інструментарію індустрії в оподаткуванні. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2022. Випуск №3. С. 82.

34. Світовий банк. Документи з питань податкової політики. URL: https://www.worldbank.org/en/programs/the-global-tax-program (дата звернення 19.05.2024).

35. Зарубіжний досвід податкового регулювання соціально-економічних процесів та можливості його використання в Україні. URL: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php. (дата звернення 20.05.2024).

36. The experience of the U.S. tax administration system. URL: http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4595/ (дата звернення 20.05.2024).

37. Європейські пріоритети оподаткування доходів фізичних осіб. URL: http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1321 (дата звернення 21.05.2024).

38. Протидія мінімізації сплати податків: світовий досвід та практика України. К.: Алерта, 2020. 174 с.

39. United States of America Federal Income Tax policies. URL: https://www.law.cornell.edu/uscode/text/26 (дата звернення 23.05.2024).

40. Netherlands individual income tax policies (Inkomstenbelasting). URL:https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/en/individuals/individuals (дата звернення 23.05.2024).

41. Minimum corporate taxation. Taxation and Customs Union. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation/corporate-taxation/minimum-corporate-taxation_en (дата звернення 25.05.2024).

42. United Kingdoms tax policies HMRC money and tax. URL: https://www.gov.uk/browse/tax (дата звернення 25.05.2024).